

PODIVLJALI PUTOPIS – PODIVLJALI PRIKAZ

(Uglješa Šajtinac: *Vok on!*, Narodna knjiga, Beograd, 2007)

Da li je istina da se baš piscima na putovanjima dešavaju najzanimljiviji događaji? Možeće je da oni jednostavno imaju dovoljno pronicljivosti da prepoznaju iznenađujuće detalje sveta kojim brode i hode. Verovatno svojim karmama upadaju u situacije koje su inspirativne. Možeće je, pomislićemo oprezno, da propuštaju mnoge događaje baš brinući o zapisivanju. Ne, odgovorićemo, jer sećanje je ono što se piše, sećanje koje se barem jednom nogom nužno upire o imaginaciju. Zato građanska sećanja blede i ostaju dosadnjikava rutina, dok pisac mora da zapiše, na najefektniji način, ono što bi nam inače godinama izlizavao pričanjem.

„Sve što pamtiš, zaboravi“, piše Uglješa Šajtinac, svestan da pisanje, jedino i vrhunski, može da ispuni ovaj zahtev pisca čija je „jedina dužnost da što manje glumi“. Zato se bez maski susrećemo sa delom začudnog naslova. Ako pomislimo da je latinica, eto komšijskog zdravo: Bok, oh! A možda je to onaj kineski vok za prženje. Oh! Kako se nismo setili da se naš jezik inficirao tolikim rečima engleskog jezika da i zvanična ćirilica kojom su štampane sve Uglješine knjige, trpi i strane reči, onako, samo fonetski preuzete, bez razumevanja. Ali u ovoj knjizi to nikako nije slučaj.

U putopisima prepoznamo nagon da se ispriča i zapiše puno životnih „van-književnih“ zanimljivosti. Uglavnom smo rasterećeni dočaravanja i zavodjenja, ne nalazimo se pred začudnim pripovedačem nego čudom od pisca. Nismo ispod bogomdanog svezajućeg pripovedača, već sa svim što pisac nosi u sebi, stideo se toga ili hvalisao time. I neće nas masirati raznim verzijama svojih doživljaja u zavisnosti od raspoloženja ili pijanstva. Nego mi otvaramo knjigu. Da ne pominjem mogućnosti žvrljanja i podvlačenja tuđih sećanja, zaustavljanje autora zavrtnjem ušiju.

Kao i u putopisima *Kroz pustinju i prašinu* sjajnog, a tako suprotno odmerenog vršnjaka Šajtinčevog, Srđana V. Tešina, izvrsno zadovoljstvo pričinjava nam neverovatno gusto tkanje biografskog, intimnog, misaonog i osećajnog. Dopustite mi da podsetim na ovu knjigu: Opreznim i nenametljivim stilom, pisanjem koje se upisuje pod kožu, od čije britkosti možete da se naježite i stidljivošću koja može da nas iskreno nasmeje, Srđan V. Tešin nas majstorski vuče kroz bockavu prašinu sećanja, i vodi nas iznad pustinja uraganskih zaborava. Geografski globalno gledano malenim putovanjima, autor nam pokazuje koliko je stvarna veličina duboke proživljenosti svakog koraka, pogleda i sna. Piščevo intimno postaje ekstremno zanimljivo ne samo zbog čitaočevog urođenog voajerstva, već nas tekstom uči kako da kreativnije i duhovitije sagledavamo život.

Čvorovi kod Šajtinca su duhoviti do bola i gađenja, ne sa dlakama, no sa dosta sočnosti na jeziku. Kakvi su onda *Vok on!* putopisi? Da li su? Podivljali su! Kao i putovanja. Prostorima i vremenima. Sobom i sopstvom. Između Velikog Bečkereka i Velike Britanije. Između

Orknija i Kosova. Čuruga i Čikaga. Od Banata do Baltika. Od Turije do Tungizije. I Sumatre, svakako... Od stare ledine do nove njive. Dimenzijama nepoznatim i samom autoru. Prijateljima i rodbinom. Živima i mrtvima. Kroz Raj i Pakao. Seksom i alkoholom. Punim srcem. Punih usta toplih rečenica. Sočnih. Živih.

Od romana prvenca *Čuda prirode*, zbirke priča *Čemer* i prepiske sa ocem, jedinstvenim delom svetske književne baštine, *Nada stanuje na kraju grada*, zamišljamo često Uglješu kao nekoga ko seje empatiju. Emituje emocije. Preširoke za (s)tiskani tekst. Ne lezi vraže: „Onda se svečano zakunem, ispod zvona, u podne, da ću čitav život koji je predamnom posvetiti pisanju presude kojom ću sebe samog osloboditi od svačijeg mogućeg saosećanja. To je naporan posao i traži celog čoveka...” Celog pisca koga slušamo čitajući *Vok on!*. Ne samo njegov jezik i zube, već najviše strasni dah i ritam srca toliko širokog, da mu je leva pretkomora velika kao cela Panonija.

Kada se trudimo da razmršujemo ideološke čvorove, zaplešćemo se sami u „ideološki nad-sistem“ kako su formalisti definisali roman. Kako pisca koji je iznad romana možemo uopšte definisati nižim aparatima? „Bio sam komunista u ranoj mladosti i uspešno sam preležao taj period, kako već dolikuje. Onda sam bio liberal, na sreću, kratko. Najduže sam bio umereni desničar. Sad, evo, shvatam da sam fašista. Imam samo jedan problem – ne mogu da podnesem još jednog fašistu u svojoj blizini.“ Da ne pominjemo ostale predivne i zabavne nekorektnosti. Ali njih je, u slavu Bogu, ispevao Ugliest Satanic!

Uglješa Šajtinac kao izuzetan i dramski pisac ima česte prilike da bude neko drugi, da govori Drugim, ne samo Drugom. Zato u *Vok on!* hibridu može da dopusti sebi da bude svoj potpuno, što znači: „Odbraniti se od sebe, sačuvati se od sebe, obezbediti se od sebe, pobediti sebe, bez toga nema SEBE, SVOJ, SVOME“.

Koliko se čitajući roman ili kratke priče trudimo da verujemo da su fikcija, toliko u putopisima tražimo da su oni istiniti. Posebno kada putuje onaj „rođen u progonstvu“. Pred kraj knjige iznenadiće nas pisac sa nekoliko kratkih i jednom malo dužom pripovetkom. Samo da ne zaboravimo do kojih dometa može da se uzvine pripovedanjem i zamišljanjem.

Čitanje putopisa *Vok on!* jeste iskustvo slušanja. I tu prepoznajemo moćnog pripovedača. Što piše jednostavno i sažeto. I zanosno i banalno. Kako to jedino na svetu može Uglješa Šajtinac: „Piši. Kad ne pišeš, skupljaj snagu i materijal za pisanje. Piši. U životu voli sve, u pisanju izjavljuj ljubav. Piši. Razotkrij agente koji te špijuniraju, one koji ti ne daju da pišeš, teraju na sumnju. Piši. Ne razmišljaj o tome ko te čita. Piši. Svi čitaju. Piši. Niko ne čita ono što napišeš. Piši. Umri. Piši.“

Kako onda možemo da znamo šta je dobar tekst, kada smo ovoliko ishvalili samo pisanje. Da opet i ponovo pročitamo Uglješu: „Čitam tekstove. Ima dobrih. Kako znaš da je dobar? Lepo, ne sviđa se većini.“